

Utrikesutskottets betänkande

1983/84:6

om det nordiska samarbetet

Motionerna

I motion 1982/83:1601 av Kjell Mattsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för förbättrade informationsmöjligheter i gränstidningar.

I motionen hävdas att en riksgräns utgör en effektiv spärr när det gäller den typ av information som dagstidningarna förmedlar. För att minska detta problem borde initiativ tas för att i tidningar i gränsregionen ha specialsidor för information om det andra landet. Nordiska rådet bör, anser motionärerna, initiera ett sådant projekt.

I motion 1982/83:1784 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande handlingslinjer för och fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet under 1980-talet.

I motionen berörs ett stort antal verksamhetsområden i Nordiska rådet, vilka kommenteras nedan i bakgrundsbeskrivningen.

I motion 1982/83:1785 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om studier och forskning kring alternativa framtidsscenarier för Norden.

I motionen framhålls vikten av att små länder med öppna ekonomier, som de nordiska, vilka i olika avseenden inte önskar påtvingas den utveckling som styrs av västvärldens dominerande ekonomier, skapar underlag för en politisk debatt om olika möjliga framtidsscenarier. För att öka de nordiska ländernas handlingsfrihet i förhållande till världsekonomin bör, anser motionärerna, studier om alternativa utvecklingsmöjligheter av framtids-samhället bedrivas utifrån ett samnordiskt perspektiv. I första hand bör inventeringar företas av redan genomförda och pågående framtidsstudieprojekt samt av samarbetsmöjligheter mellan existerande forskningsorgan inom detta verksamhetsområde i Norden.

Bakgrund

Till de i motion 1784 nämnda frågeställningarna och verksamhetsområdena vill utskottet i detta avsnitt av betänkandet lämna följande kortfattade kommentarer.

Nordiskt samarbete i internationella organ (OECD, GATT etc.)

Sådant samarbete pågår sedan 1950-talet. År 1978 togs ett ministerrådsbeslut om förstärkt samverkan på det ekonomiska området både inom Norden och internationellt. I rekommendation 28/1983 om handlingsprogram för ekonomisk utveckling och full sysselsättning framhålls särskilt betydelsen av gemensamt internationellt uppträdande.

Norden som hemmamarknad

Från år 1980 har ministerrådets ekonomiska samarbete sammanfattats under rubrikerna Norden som hemmamarknad och Tekniken och framtiden, vilket också anger prioriteringen inom ministerrådet. En utgångspunkt har bl. a. varit rekommendation 23/1980 angående gemensamma industriella projekt som lett till utredningar om etablerings- och koncessionslagstiftning och om åtgärder på valutaområdet.

Forskningssamarbetet

Det nordiska forskningspolitiska rådet inledde sin verksamhet i januari 1983 (rekommendation 4/1982 om nordiskt forskningssamarbete).

Datoriseringens konsekvenser

I rådet har antagits rekommendation 15/1980 om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv, rekommendation 16/1980 om internationellt samarbete i dessa frågor samt rekommendation 29/1983 om handlingsprogram för datateknologiområdet.

Energifrågor

Ett seminarium i Södertälje i november 1981 ledde till tre rekommendationer vid Oslosessionen år 1983: nr 17/1983 om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet, nr 18/1983 om data och statistik på energi- och miljöområdet samt nr 32/1983 om samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik. På initiativ av rådet har en rad utredningar företagits, bl. a. om projektering av en gasledning från Nordnorge genom Sverige till kontinenten. Här kan också erinras om det svensk-norska avtalet om energi- och industrisamarbete.

Socialt och medicinskt samarbete

Den nya konventionen om social trygghet trädde i kraft den 1 januari 1982. Den ersätter en tidigare konvention av år 1955.

I rådet har antagits rekommendation 21/1981 om överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal. I ett nytt medlemsförslag (A 671/s) föreslås ett nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering. Nordisk receptgiltighet infördes år 1977. Nordiska läkemedelsnämnden i Uppsala, som började sin verksamhet år 1975, verkar för harmonisering av lagstiftning och praxis.

Gränskommunalt samarbete

Genom den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete från år 1977, med anledning av rekommendation 22/1969, har kommuner och landsting fått möjligheter att sluta juridiskt bindande avtal.

Narkotikaområdet

Rekommendation 14/1982 angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket utgör närmast en vidareföring av rekommendationerna 22 och 24/1981 angående samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket. Dessa byggde i sin tur på ett seminarium som rådet anordnade år 1979 om rusmedelsfrågor.

Vid ett möte mellan de nordiska social- och justitieministrarna den 19 februari 1982 proklamerades målsättningen att göra Norden till ett narkotikafritt område. Det alltmer utbyggda samarbetet mellan polis- och tullmyndigheterna för att kartlägga narkotikabrottsligheten och samordna bekämpningsarbetet är ett resultat av detta ministermöte.

Ett medlemsförslag om ett gemensamt handlingsprogram mot narkotika behandlas f. n. i rådet. Ett ministerrådsförslag i ämnet har aviserats.

Den nordiska arbetsmarknaden

1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad ersattes år 1982 av en reviderad överenskommelse som trätt i kraft den 1 augusti 1983.

Rekommendation 28/1983 angående handlingsprogram för ekonomisk utveckling och full sysselsättning är en vittomfattande rekommendation som bygger på tre tvärnordiska partigruppsförslag – ett socialdemokratiskt, ett center och ett konservativt – vilka arbetats ihop till ett enigt utskottsbetänkande och rekommendation. En revidering av 1979 års samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet förbereds.

Kultursamarbete

Rekommendation 10/1983 om nordiskt kultursamarbete syftar till en utveckling och utvidgning av det nordiska kultursamarbetet genom att i samarbetet innesluta allt vidare medborgarkretsar för att därigenom ytterli-

gare stärka den nordiska gemenskapen.

I rekommendationen prioriteras ökad språkförståelse, ökat massmediasamarbete, lärar- och elevutbyte, folkrörelsesamarbete, ökat samarbete för att minska ungdomsarbetslösheten, kring de handikappades problem och på forskningsområdet.

Nordkalotten

Inom ramen för det gränskommunala samarbetet intar Nordkalotten en framträdande roll. Nordkalottkommittén, i vilken bl. a. ingår landshövdingarna från Nordkalottlänerna, arbetar mycket aktivt för att trygga sysselsättningen inom området. Nordiska sameinstitutet i Kautokeino, som tillkommit på rådets initiativ år 1973, tillvaratar samiska intressen, bl. a. i fråga om kultur- och språkfrågor. Gränskommunalt/regionalt sjukvårdssamarbete gäller. I Övertorneå ligger Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter.

Bistandsfrågor

År 1981 slöts ett nordiskt avtal om biståndssamarbete som även innefattade arbetsordning för en ämbetsmannakommitté och för en rådgivande kommitté för bistandsfrågor, som bl. a. skall arbeta med koordinering och harmonisering av nationella bistandsåtgärder.

Gemensamma nordiska projekt finns i Kenya, Moçambique och Tanzania. Ministerrådet har år 1982 låtit utarbeta en rapport om stöd till projektexport, exportkrediter och -garantier, industriellt samarbete med u-länder samt investeringsgarantier, inkl. den roll Nordiska investeringsbanken kan spela i det vidare arbetet.

De nordiska samarbetsministrarna diskuterar f. n. det fortsatta nordiska biståndssamarbetet.

Utskottet

Vad först angår yrkandet i motion 1601 kan utskottet konstatera att denna fråga inte behandlats i Nordiska rådet. Förslaget kan möjligen anses ligga i linje med intentionerna bakom 1977 års konvention om gränskommunalt samarbete. Utskottet kan emellertid inte bedöma förutsättningarna att realisera förslaget med stöd av denna konvention eller på vilket sätt i övrigt syftet med förslaget skulle kunna tillmötesgå. En sådan bedömning kan möjligen bäst ske inom ramen för Nordiska rådet och dess institutioner.

Utskottet finner det för sin del angeläget att det intresse som finns för att förmedla nyhetsinformation mellan nordiska grannländer tillvaratas, varvid det särskilda intresse som föreligger i gränsregioner bör beaktas.

Med hänvisning härtill får utskottet anse motion 1601 besvarad.

De i motion 1784 nämnda områdena för fortsatt utveckling av nordiskt

samarbete har kommenterats i bakgrundsredogörelsen. Därav framgår att samtliga områden behandlas inom Nordiska rådet. Utskottet anser i och för sig att flera av dessa utgör centrala samarbetsområden för de nordiska länderna men finner, på grund av det pågående arbetet i rådet, inte anledning för riksdagen att i detta sammanhang föreslå speciella åtgärder med anledning av motionen.

Med hänvisning till det anförda får utskottet anse motion 1784 besvarad.

Vad slutligen gäller motion 1785 om nordisk framtidsforskning konstaterar utskottet att en rekommendation från år 1976 (rekommendation 9/1976) innehöll en uppmaning till ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område. Rekommendationen ledde dock inte till avsett resultat.

Frågan har emellertid behandlats av ministerrådet i dess utredning om nordiskt forskningssamarbete (NU 1981:1). Ministerrådet fann då inte anledning att särskilt prioritera framtidsforskning som ett eget forskningsområde.

Det i år etablerade nordiska forskningspolitiska rådet arbetar f. n. på ett forskningspolitiskt program.

En av motionärerna har i rådet väckt ett medlemsförslag (A 658/k) om framtidsforskning rörande Norden, vilket väntas bli behandlat vid rådets 32:a session i februari 1984.

Med hänvisning till att även denna fråga är under behandling i rådet får utskottet anse motion 1785 besvarad.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1601 angående förbättrade informationsmöjligheter i gränstidningar, besvarad med vad utskottet anför, s.y. (c)
2. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1784, angående det nordiska samarbetet, besvarad med vad utskottet anför,
3. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1785, angående framtidsforskning rörande Norden, besvarad med vad utskottet anför.

Stockholm den 1 december 1983

På utrikesutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Carl Bildt (m), Sture Palm (s), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Bengt Silfverstrand (s), Ivar Virgin (m), Rune Ångström (fp), Nils T. Svensson (s), Pär Granstedt (c), Åke Gustavsson (s), Lars Werner (vpk) och Gunnar Ström (s).

Särskilt yttrande

Pär Granstedt (c) anför

Enligt min uppfattning är det angeläget att en nordisk framtidsforskning av det slag som förordas i motion 1785 kommer till stånd. I första hand bör dock möjligheten prövas för Nordiska rådet att stå som huvudman för denna forskning. Eftersom frågan redan är väckt i rådet är det rimligt att avvakta dess behandling där.